

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра теорії і методики фізичної культури

Соловей А.В.

**УЧИТЕЛЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ – ОРГАНІЗАТОР ЗДОРОВОГО
СПОСОБУ ЖИТТЯ**

Лекція з навчальної дисципліни

„ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ”

Для студентів 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта «Фізична
культура»

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри теорії і методики
фізичної культури

„31” серпня 2018 р. протокол № 1

Зав.каф _____ І.Р. Боднар

ЛЕКЦІЯ № 11

ТЕМА: УЧИТЕЛЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ – ОРГАНІЗАТОР ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

ПЛАН

1. Педагогічні функції, уміння та техніка вчителя.
2. Просвітницька діяльність у системі фізичного виховання школярів.
3. Створення матеріальної бази та боротьба проти травматизму в школі.
4. Роль педагогічного колективу у розв'язанні завдань фізичного виховання учнів.

Література

1. Раєвський Р.Т., Ареф'єв В.Г., Зубалій М.Д. та ін. Концепція національної системи ФВ дітей, учнівської молоді і студентської молоді України \ Початкова школа. 1994. - №8. - С. 50-54.
2. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. 2 частина, 2 розділ. Тернопіль, 2002р.
3. Воробей Г.В. Фізичне виховання молодших школярів. - Ів.-Франківськ, 1993. С. 144.
4. Фізична культура в школі: Навчальна програма для 5-9 класів загальноосвіт. навч. закладів. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 368с.
5. Навчаємо граючись: метод. посіб. для вчителів фізичної культури загальноосвіт. навч. Закладів /В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова, В.В. Дерев'яненко. – К.: Літера ЛТД, 2012. – 208с.

1. В основі педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання лежать знання предмета викладання (фізична культура) та його методики, і дуже важливо, щоби кожен студент усвідомив, що найсуттєвішим у методиці є рівень індивідуальної майстерності педагога. Через його діяльність методика і відзеркалюється в конкретних досягненнях учнів.

Сьогодні перед вчителем фізичної культури в школі стоїть проблема - зробити фізичне виховання процесом безперервної дії (навіть протягом такого короткого часу, як добовий цикл). Це означає, що вчитель не має права обмежувати свою діяльність якимись епізодичними заходами з фізичного виховання або лише час від часу залучати до цього процесу інших осіб. На порядок денний роботи вчителя час висуває питання про фізичне виховання школярів як систему всезагального обов'язкового навчання основ здоров'я і гігієнічного виховання.

Зробити фізичне виховання безперервним (перманентним) процесом - це означає:

- 1) залучити всіх дітей до різноманітних форм занять;
- 2) включити в цей процес все доросле оточення дитини (від батька до вчителя музики);
- 3) об'єднати зусилля всіх державних і громадських організацій, що займаються питанням виховання, охорони здоров'я і захисту дітей.

Звідси випливає специфіка роботи вчителя фізичної культури. З одного боку, він виступає як “чистий” вчитель (предметник), проводячи уроки, а з іншого, - як організатор процесу фізичного виховання школярів, спрямовуючи зусилля учасників цього процесу на досягнення єдиної мети.

Педагогічна діяльність учителя, як відомо, реалізується сукупністю різноманітних дій в певних педагогічних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховним цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань. Упорядкована сукупність таких дій визначає виконання певної педагогічної **функції вчителя**.

2 групи функцій

1 група	2 група
<ul style="list-style-type: none"> • орієнтаційна, • розвиваюча, • мобілізуюча (та, що стимулює розвиток); • інформаційна - основою яких є такі здібності людини, як: <ul style="list-style-type: none"> дидактичні, академічні, авторитарні, комунікативні. 	<ul style="list-style-type: none"> • конструктивна, • організаторська, • комунікативна, • гностична (дослідницька).

Конструктивна функція вчителя забезпечує:

- визначення мети і завдань навчально-виховного процесу;
- відбір навчального матеріалу, який слід засвоїти учнями, його систематизацію;
- підбір адекватних засобів, методів і методичних прийомів, способів організації і форм навчальної, тренувальної і виховної роботи
- виявлення розбіжностей між запланованим і досягнутим.

Організаторська функція реалізується через:

- організацію учнівського колективу, його згуртування і націлення на вирішення навчальних завдань;
- організацію позакласної і позашкільної роботи з фізичного виховання учнів;
- матеріально-технічне забезпечення педагогічного процесу;
- організацію власної діяльності і поведінки під час безпосередньої взаємодії з учнями на уроках і позаурочних заняттях (розподіл робочого часу, інструктування, контроль, дозування навантаження тощо).

Комунікативна функція передбачає:

- встановлення ділових і неформальних особистих стосунків з окремими учнями і групами учнів;
- ділове спілкування з іншими вчителями та адміністрацією школи;
- налагодження взаємодії з батьками учнів;
- уміння знаходити меценатів (спонсорів).

Гностична функція передбачає вивчення:

- змісту і способів впливу на учнів на основі розуміння їх внутрішнього стану;
- вікових і індивідуальних особливостей учнів;
- особливостей процесу і результатів власної діяльності, її вад і переваг.

Гностична функція вчителя є провідною, оскільки пізнавальна діяльність у процесі навчання є основним видом діяльності, без якого неможливі (або стають неповноцінними) всі інші її види.

Гностична функція реалізується ефективно, якщо її результатом є правильна самооцінка, самоконтроль, самосвідомість, самопроекування, самоуправління тих, хто навчає і навчається.

Для реалізації педагогічних функцій учитель повинен володіти **педагогічними вміннями**. Вони представляють собою сукупність різноманітних дій учителя, виявляють індивідуальні особливості вчителя і свідчать про його предметно-професійну компетенцію.

9 груп

1 група - вміння:

- * формувати педагогічні завдання;
- * гнучко міняти педагогічні завдання відповідно до змін педагогічної ситуації;
- * з гідністю виходити із складних педагогічних ситуацій;
- * передбачати близькі і далекі результати вирішення педагогічних завдань.

2 група включає три підгрупи.

Підгрупа “Чого навчати” включає:

- * уміння формувати навчальну програму, виділяти в ній ключові ідеї навчального предмета, оновлювати його зміст;
- * здатність формувати в учнів спеціальні вміння і навички, здійснювати міжпредметні зв'язки.

Підгрупа “Кого навчати” передбачає вміння:

- * вивчати індивідуальні можливості учнів;
- * виявляти зону можливого розвитку учнів, умови їх переходу з одного рівня розвитку на другий, враховувати можливі труднощі учнів;
- * працювати з учнями, що мають різні здібності, формувати для них індивідуальні програми.

Підгрупа “Як навчати” включає:

- * підбирати і застосовувати комплекси прийомів і форм навчання та виховання, враховувати при цьому затрати сил і часу учнів та вчителя;
- * здійснювати індивідуальний підхід до учнів та організовувати їхню самостійну навчальну діяльність;
- * варіативно вирішувати педагогічні завдання.

3 група включає:

- * використовувати набуті знання та передовий педагогічний досвід;
- * хронометрувати і фіксувати процес і результат своєї праці;
- * зіставляти труднощі учнів і якість своєї праці;
- * бачити сильні і слабкі сторони своєї праці.

4 група включає вміння вчителя створювати умови психологічної безпеки в спілкуванні і реалізації внутрішніх резервів учнів.

5 група включає:

- * зрозуміти позицію учня, “читати” його внутрішній стан, орієнтуватись на його розвиток;
- * володіти засобами невербального спілкування (міміка, жести тощо);
- * стати на позицію учня;
- * створити обстановку довіри і терпимості.
- * володіти тонами і півтонами, слухати і чути учнів, не перебивати їх мови і навчальних дій.

6 група :

- * реалізувати і розвивати свої педагогічні здібності;
- * управляти своїм емоційним станом;
- * здійснювати творчий пошук.

7 група :

- * створювати перспективу свого професійного розвитку;
- * удосконалювати свої сильні сторони й усувати слабкі.

8 група передбачає:

- * виявляти знання, вміння і навички учнів на початку і в кінці навчального року та оцінювати їх;
- * виявляти педагогічні відставання й усувати їх;
- * стимулювати готовність учнів до самонавчання і безперервного самовдосконалення.

9 група :

- * побачити особистість учня загалом у взаємозв’язку того, про що він говорить, думає і які його вчинки;
- * створювати умови для вдосконалення недорозвинених рис особи окремих учнів.

Названі уміння піддіюються свідомому вихованню і самовихованню.

<u>ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА</u>			
Культура зовнішнього вигляду	Культура педагогічного спілкування	Психічна саморегуляція	Культура мовлення
культура рухів, що відображають доброзичливість спокій і	запитувати, аналізувати відповіді, розуміти інших;	створення оптимального настрою;	лексичне багатство;

впевненість;			
гарне здорове тіло і постава;	бути уважним і спостережливим;	зняття напруги і хвилювання;	граматична правильність;
одяг і зачіска;	орієнтуватися в обстановці, бачити і розуміти реакцію класу, встановлювати контакти;	подолання нерішучості і самобілізація; стримання у стерсових ситуаціях;	виразність і образність;
міміка і пантоміміка;	зацікавити, заохотити запропонованими вправами;	перевтілення, гра	техніка мовлення: → постановка голосу; → тембр голосу; → емоційність; → переконливість; → багатство інтонацій; → дикція; → темп мовлення; → багатство відтінків; → гумор.
емоційна виразність	передавати своє ставлення до того, що відбувається		

2. Кінцева мета шкільного фізичного виховання - зробити фізичну культуру і спорт життєвою проблемою кожної людини. Тому інтерес до занять фізичними вправами повинен бути таким, щоб зберегтись протягом усього життя. Для досягнення названої мети велике значення, крім іншого, мають **просвітницька діяльність**, пропаганда фізичної культури в школі.

Просвітницька діяльність повинна бути **конкретною**. Учитель не повинен агітувати за фізичну культуру взагалі. У процесі просвітницької діяльності доцільно послідовно рекомендувати конкретні форми фізичного виховання залежно від потреб і завдань школи на певному етапі (наприклад, організація спортивної роботи). При цьому просвітницьку роботу поєднуйте з організаторською, яка полягає у впровадженні в практику цих форм фізичного виховання, які є предметом пропаганди спочатку в окремих класах, а потім і в усіх класах школи.

Обов'язковою умовою просвітницької діяльності є її зв'язок з життям загалом і кожного колективу зокрема. Здійснюючи просвітницьку роботу, пам'ятайте, що вона може бути спеціально організованою або супутньою різним заходам з фізичного виховання в школі та поза нею. У цьому зв'язку практично всі заходи з фізичного виховання (змагання, уроки) мають просвітницьке значення, а отже, негативні приклади в проведенні заходів даватимуть негативний ефект.

Велике просвітницьке значення мають:

- шкільний музей спортивної слави або відділ фізичної культури в загальношкільному музеї;
- книга пошани колективу фізкультури, в яку заносять імена кращих спортсменів, громадських тренерів, суддів.

У кожній школі доцільно обладнати куток фізичної культури. Корисними в кутку фізкультури можуть бути заклики, що привертають увагу дітей, батьків, учителів. Наприклад, учитель фізичної культури Г.Чайка на одному зі стендів написав: “Головний рекорд - здоров’я; головна перемога - над собою; головний день для досягнення успіху - сьогоднішній”.

3. Важливою умовою функціонування систем фізичного виховання у школі є **матеріальна база**. Плануючи її створення, вчитель фізкультури повинен орієнтуватись не тільки і не стільки на урок, скільки на необхідність залучити до виконання вправ одночасно всіх учнів, враховуючи їх вік і рівень підготовленості.

В основі створення нового обладнання, приладів, пристроїв завжди лежить потреба найбільш ефективно виконувати навчальну програму, надавати допомогу відстаючим, прискорювати процес засвоєння вправ, виховувати необхідні якості, тобто в основі лежить методична, а не технічна ідея. Іншими словами, **матеріальна база - це не мета, а засіб її досягнення**. При цьому кожен учитель повинен прагнути до оптимальної кількості обладнання.

У процесі конструювання, створення і використання нестандартного багатопрпускового обладнання слід дотримуватись ряд вимог :

- * необхідність розвитку фізичних якостей і багатопрофільність використання;
- * можливість фронтальної організації навчальної діяльності, швидкого встановлення і розбирання, безпеки і доступності виконання вправ;
- * формування прикладних навичок;
- * підвищення емоційного насичення занять;
- * можливість використання в процесі самостійної роботи учнів;
- * усунення можливих причин травматизму.

У залах радимо обладнати місця для самоконтролю, де учні зможуть зміряти ріст, вагу, силу і т.д.

У школах, що мають два зали, один з них обладнують для учнів молодших класів. Якщо школа має один зал, то для молодших класів обладнують спортивну кімнату. Спортивні майданчики теж доцільно обладнати окремо для старших і молодших школярів.

Створюючи бази, важливо врахувати побажання дітей, пам’ятаючи при цьому, що ігрові атракціони типу гойдалок, каруселі мають велике значення для спеціальної рухової підготовки школярів і з задоволенням ними використовуються у вільний час.

Добре, якщо вчитель, створюючи базу, передбачить “природні умови” для подолання різноманітних перешкод. Значно підвищити ефективність фізичного виховання учнів можна шляхом продуманого фарбування приладів, залів і підсобних приміщень, про що треба радитись із фахівцями. За найменшої змоги у школі бажано створити тренажерні зали для силової підготовки та занять груп атлетичної гімнастики.

Для організації інформаційної і методичної роботи, надання допомоги фізкультурному активу, батькам, учителям молодших класів, класним керівникам, вихователям груп продовженого дня при шкільних залах

створюються *методичні кабінети* (там зібрані література, рекомендації, поради, плани і календарі, навчально-методичні посібники, журнали, фотоальбоми з описом досвіду роботи, навчальні картки).

За відсутністю в залі і на майданчиках захисних пристосувань, перевантаженості приміщень посилюється ймовірність травматизму. Однією зі складових успішних занять є заходи, спрямовані на усунення можливих причин травматизму.

4. Аналіз діяльності кращих шкіл фізичного виховання свідчить, що справжній успіх приходить там, де при персональній відповідальності кожного за свою ділянку роботи є повна взаємодія, взаємодопомога, взаєморозуміння між членами педагогічного колективу на чолі з директором школи. Лише в цьому випадку фізична культура, культ здоров'я органічно входять у повсякденне життя школи.

Тільки спільними зусиллями всього педагогічного колективу школи, учнів, їхніх батьків, громадських організацій можна створити по справжньому дієву систему фізичного виховання, значно легше розв'язувати різні організаційні питання, поживавити позакласну спортивно-масову роботу, сформувати в учнів стійкий інтерес до систематичних занять фізичними вправами.

При цьому виняткову роль відіграє директор школи. Він повинен мобілізувати вчителів на реалізацію завдань фізичного виховання.

- * забезпечити необхідні умови для проведення уроків фізичної культури і позаурочної роботи;

- * сприяти створенню умов для справжньої творчості вчителів;

- * виносити на розгляд педагогічної ради найважливіші питання фізкультурно-спортивної роботи, заохочувати вчителів, що беруть активну участь у ній.

Його найважливіша **функція** - постійний контроль за фізичним вихованням учнів: відвідування уроків, спостереження за проведенням занять у режимі дня і позакласних занять.

Кожен учитель, який би предмет він не викладав, не може не думати про здоров'я своїх учнів, їх поставу і манери, рухи і пози. Викладаючи свій предмет, кожен педагог постійно звертається до засобів фізичного виховання, роблячи зауваження учням і вимагаючи їх виконання. Педагогічні втручання спрямовані на виховання культури поведінки, природної й гарної ходи, на охорону і зміцнення зору, формування навичок правильно тримати різні знаряддя навчальної та виробничої праці, а також привчати школярів до самодисципліни, порядку і самоорганізованості.

Варто підкреслити виняткову цінність фізичної культури в справі виховання, що сьогодні можна вважати стрижневою проблемою у діяльності шкільних педагогічних колективів. Завдання шкільних педагогів і, безперечно, вчителя фізичної культури - допомогти юнакам і дівчатам різнобічно підготуватися до майбутньої діяльності.

Особливі завдання покладаються на класних керівників, які добре знають кожного учня, піклуються про нього. Беручи участь у фізичному

вдосконаленні учнів, ці педагоги глибше вивчають їх характер і нахили, формують моральні якості, організаторські здібності, активно впливають на громадське становлення школярів.

Класний керівник повинен контактувати з фізоргом класу, добре знати його обов'язки, допомагати у їх реалізації: організовувати ігри і змагання у класі, готувати команди до шкільних змагань, залучати учнів до занять у секціях. Одна з найважливіших ділянок у роботі класного керівника - робота з батьками.

Важко переоцінити **роль особистого прикладу** педколективу в справі зміцнення авторитету предмета "фізична культура".